



**UYUSHGAN JINOYATCHILIKNI OLDINI OLIHNING AYRIM
MASALALARI VA ZAMONAVIY KRIMINOLOGIK YONDASHUVLAR**

Shixnazarov Quvonchbek Shixnazar o'g'li

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 207-o'quv guruhi kursanti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20502556>

Annotatsiya: Ushbu maqolada uyushgan jinoyatchilikning jamiyat xavfsizligi va davlat barqarorligiga tahdidi, uning o'ziga xos kriminologik xususiyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Uyushgan jinoiy guruhlarining faoliyatini barvaqt aniqlash va profilaktika qilishda an'anaviy usullardan voz kechib, tezkor-qidiruv faoliyati, moliyaviy nazorat va raqamli texnologiyalarga asoslangan zamonaviy mexanizmlarni joriy etish masalalari yoritilgan.

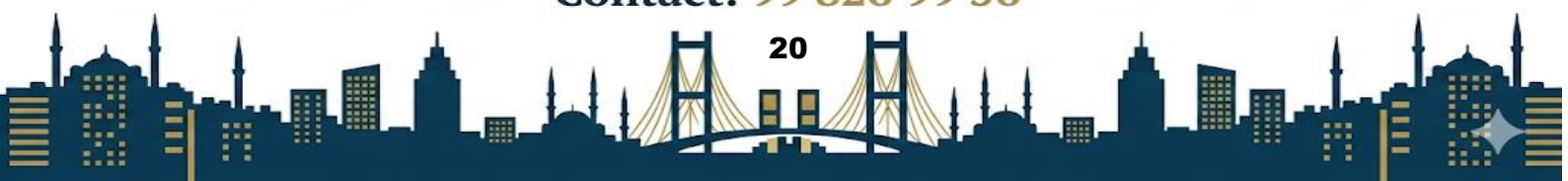
Kalit so'zlar: uyushgan jinoyatchilik, jinoiy uyushma, profilaktika, tezkor-qidiruv faoliyati, transmilliy jinoyatlar, moliyaviy nazorat, xufiyona iqtisodiyot, jinoiy daromadlarni legallashtirish.

**CERTAIN ISSUES OF PREVENTING ORGANIZED CRIME AND
MODERN CRIMINOLOGICAL APPROACHES**

Annotation: This article scientifically and theoretically analyzes the threat of organized crime to public security and state stability, as well as its specific criminological features. The issues of abandoning traditional methods in the early detection and prevention of organized criminal groups and introducing modern mechanisms based on operational-investigative activities, financial control, and digital technologies are highlighted.

Keywords: organized crime, criminal association, prevention, operational-investigative activity, transnational crimes, financial control, shadow economy, money laundering.

Contact: 99 826 99 56





НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ И СОВРЕМЕННЫЕ КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ

Аннотация: В данной статье научно-теоретически проанализированы угроза организованной преступности общественной безопасности и стабильности государства, а также ее специфические криминологические особенности. Освещены вопросы отказа от традиционных методов в раннем выявлении и профилактике деятельности организованных преступных групп и внедрения современных механизмов, основанных на оперативно-розыскной деятельности, финансовом контроле и цифровых технологиях.

Ключевые слова: организованная преступность, преступное сообщество, профилактика, оперативно-розыскная деятельность, транснациональные преступления, финансовый контроль, теневая экономика, легализация преступных доходов.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan bir davrda uyushgan jinoyatchilik faqatgina alohida olingan davlatlarning ichki muammosi bo'lishdan chiqib, butun xalqaro hamjamiyat barqarorligi, inson huquqlari va iqtisodiy taraqqiyotga rahna soluvchi eng jiddiy transmilliy tahdidlardan biriga aylandi. Kriminologiya fanida qayd etilishicha, uyushgan jinoyatchilik oddiy jinoyatlarning yig'indisi emas, balki aniq ierarxik (pog'onali) tuzilmaga, qat'iy intizomga va katta miqdordagi moddiy boyliklarni orttirishdek yagona maqsadga ega bo'lgan "jinoiy korporatsiya"dir. Bu kabi tuzilmalar ko'pincha qonuniy iqtisodiyot tarmoqlariga suqulib kirib, xufiyona (yashirin) iqtisodiyotni shakllantiradi hamda davlat apparatiga korrupsiya orqali ta'sir o'tkazishga (o'ziga xos "himoya soyaboni"ni yaratishga) urinadi.

Uyushgan jinoyatchilikning o'ziga xos eng xavfli kriminologik xususiyati shundaki, u o'ta yuqori darajadagi latentlikka (yashirinlikka) ega. Jinoiy guruh





rahbarlari va faol a'zolari odatda bevosita ijrochilik bilan shug'ullanmaydi, balki jarayonni masofadan turib boshqaradi. Ular buyurtma qotilliklar, qurol-yarog' va giyohvandlik vositalari savdosi, odam savdosi, shuningdek, yirik miqdordagi iqtisodiy va kiberjinoyatlarni tashkillashtirish orqali misli ko'rilmagan daromad ko'radilar. So'nggi yillarda uyushgan jinoiy guruhlar o'z harakatlarini muvofiqlashtirish va jinoiy daromadlarni yashirish maqsadida raqamli texnologiyalardan, xususan, "Darknet" tarmog'i va kriptovalyutalardan keng foydalanayotgani ushbu turdagi jinoyatlarni fosh etish va ularning oldini olishda an'anaviy polisiya usullarining samarasizligini ko'rsatmoqda.

Shu sababli, uyushgan jinoyatchilikka qarshi kurashish va uning profilaktikasini tashkil etishda patrul-post yoki ma'muriy profilaktika chora-tadbirlaridan ko'ra, birinchi navbatda chuqur tahliliy va razvedkaga asoslangan tezkor-qidiruv faoliyatiga (Intelligence-led policing) tayanish taqozo etiladi. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, uyushgan jinoiy guruhlarini yo'q qilishning eng asosiy usuli – bu ularning jismoniy vujudini emas, balki "moliyaviy qon tomirini" kesishdir. Ya'ni, jinoiy guruhlarini barvaqt aniqlashda ularning noqonuniy daromadlarini legallashtirishga (pullarni yuvishga) qaratilgan harakatlarini moliyaviy monitoring tizimlari orqali uzluksiz kuzatib borish, bank tranzaksiyalarini tahlil qilish va bu borada Moliya, Soliq va Bojxona organlari bilan mutlaq integratsiyalashgan idoralararo tezkor axborot almashinuvini yo'lga qo'yish eng muhim strategik qadam hisoblanadi.

Uyushgan jinoyatchilikning barvaqt profilaktikasida ijtimoiy-iqtisodiy va mafkuraviy omillarni ham e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi. Kriminologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jinoiy uyushmalar o'z saflarini asosan ishsiz, ijtimoiy himoyaga muhtoj, biroq tez va oson daromad topishga moyil bo'lgan yoshlar hisobidan to'ldirib boradi. Shuningdek, jamiyatda, xususan, yoshlar o'rtasida jinoyat olami vakillarini ideallashtirish, ularning yozilmagan qonun-qoidalarini (kriminal





subkultura) targ'ib qilish holatlari jinoyatchilikning urchishiga xizmat qiluvchi eng xavfli ma'naviy tahdiddir. Shu bois, ta'lim muassasalari va mahallalarda jinoyat olami romantikasiga qarshi qaratilgan huquqiy-ma'rifiy targ'ibot ishlarini kuchaytirish, yoshlarda qonunga itoatkor xulq-atvor va "jinoyatchilikka qarshi immunitet"ni shakllantirish uyushgan jinoyatchilikning ijtimoiy bazasini yo'q qilishdagi asosiy vosita sanaladi.

Bundan tashqari, uyushgan jinoyatchilikning transmilliy (chegaradan tashqariga chiquvchi) xususiyatini inobatga olgan holda, uning profilaktikasini faqatgina bitta davlat doirasida muvaffaqiyatli amalga oshirib bo'lmaydi. Jinoiy guruhlar ko'pincha bir davlatda turib boshqa bir davlat fuqarolariga nisbatan kiberjinoyatlar sodir etadi, uchinchi bir davlat banklari orqali esa pullarni yuvadi. Bunday murakkab sharoitda Interpol, Yevropol hamda Shanxay Hamkorlik Tashkilotining (ShHT) Mintaqaviy aksilterror tuzilmasi doirasida tezkor axborot almashinuvini jadallashtirish, xalqaro qidiruv va ekstraditsiya masalalaridagi byurokratik to'siqlarni qisqartirish yuzasidan xalqaro-huquqiy normalarni unifikatsiya qilish o'ta muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, respublikamizda uyushgan jinoyatchilikning oldini olish tizimini yanada takomillashtirish va zamonaviy tahdidlarga moslashtirish maqsadida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Birinchidan, jinoyat qonunchiligida jinoiy uyushmaga rahbarlik qilish va "jinoiy avtoritet" (kriminal status) maqomiga ega bo'lgan shaxslarga nisbatan jinoiy javobgarlikni yanada kuchaytirish va aniq huquqiy mexanizmlarni (maxsus normalarni) joriy etish orqali jinoiy guruh yetakchilarini jamiyatdan izolyatsiya qilish;

Ikkinchidan, ichki ishlar organlarining tezkor-qidiruv va tergov xizmatlari tarkibida aynan "Darknet" tarmog'i, kriptovalyuta aylanmasi va kiber-moliyaviy





firibgarliklarni fosh etishga ixtisoslashgan yuqori texnologik OSINT (Ochiq manbalar asosida razvedka qilish) va kiber-razvedka bo'linmalarini kengaytirish;

Uchinchidan, huquqni muhofaza qiluvchi organlar hamda Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti o'rtasida yirik va shubhali pul o'tkazmalari, ko'chmas mulk xaridlari bo'yicha ma'lumotlarni real vaqt rejimida (Sun'iy intellekt filtrlari orqali) tahlil qiluvchi yagona idoralararo ruxsat berilgan elektron platformani ishga tushirish.

Ushbu yondashuvlarning amaliyotga chuqur tatbiq etilishi uyushgan jinoyatchilikning moddiy va ijtimoiy ildizlarini barvaqt qirqishga, davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashga va qonun ustuvorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

REFERENCES

1. Очилов Х. Р. Уюшган жиноятчилик ва унинг замонавий трансмиллий кўринишлари: криминологик таҳлил // Давлат ва жамият хавфсизлиги. – Тошкент, 2023. – № 2. – Б. 34-42.
2. Қодиров А. А. Жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши курашишда тезкор-қидирув фаолиятининг ўрни ва молиявий назорат // Замонавий юриспруденция. – 2022. – № 4. – Б. 77-84.
3. Маҳмудов С. Т. Уюшган жиноий гуруҳлар фаолиятида рақамли технологиялар («Darknet» ва криптовалюта) ва уларни фosh этиш муаммолари // Рақамли криминалистика ва ҳуқуқ. – Тошкент, 2024. – № 1. – Б. 55-61.
4. Исломов Б. А. Ёшлар орасида криминал субкультуранинг тарқалиши ва унга қарши мафкуравий профилактика чора-тадбирлари // Психология ва ҳуқуқ. – 2023. – № 3. – Б. 110-117.
5. Рустамов Х. Д. Уюшган жиноятчиликка қарши курашишда халқаро ҳамкорлик: Интерпол ва минтақавий ташкилотларнинг роли //



SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository



Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти: назария ва амалиёт. – Тошкент: ИИВ
Академияси, 2024. – № 2. – Б. 18-25.

Contact: 99 826 99 56

